



השובח לספור 'ספירת העומר'

וכר פסק השולחן ערוך:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תפט סעיף א:

בליל שני (של פסח, כלומר במוצאי החג הראשון) אחר תפלת ערבית מתחילין לספור העומר, ואם שכח לספור בתחלת הלילה הולך וסופר כל הלילה.

❖ מהו הזמן הראוי לספור 'ספירת העומר'?

❖ הסבר מדוע בדיעבד סופרים ספירת העומר גם אחר תחילת הלילה, למרות שבאופן זה אין אלו 'שבע שבתות תמימות'?

ג. השובח לספור בלילה

הראשונים נחלקו מה דינו של מי ששכח לספור 'ספירת העומר' בלילה.

התוספות במגילה מביאים את דעת רבינו תם:

תוספות מסכת מגילה דף כ עמוד ב:

כל הלילה כשר לקצירת העומר - אומר רבנו תם, שאם שכח לברך בלילה (על 'ספירת העומר') לא יברך ביום, כדמשמע בהאי סתמא דמתניתין (כתבה המשנה 'כל הלילה כשר לקצירת העומר', משמע דווקא בלילה)... נראה, דאפילו למאן דמכשר קצירת העומר ביום דיעבד, מודה הוא גבי ספירה דאין לברך ביום, משום דשנה עליה הכתוב לעבד דכתיב 'תמימות', ואי אתה מוצא 'תמימות' אלא כשאתה מונה בלילה.

❖ הגמרא השוותה בין זמן 'קצירת העומר' לזמן 'ספירת העומר', אף על פי כן רבנו תם הביא חילוק בניהם, מהו החילוק ומדוע מחלק בניהם?

לעומת זאת, דעת בעל הלכות גדולות, שבדיעבד מברך על 'ספירת העומר' גם ביום:

ספר הלכות גדולות סימן יב - הלכות עצרת:

והיכא דאנשי (שכח) ולא בריך על ספירת העומר מאורתא (בערב), מברך למחר.

התוספות במנחות כותבים שבעל הלכות גדולות למד את דבריו מן המשנה במנחות:

משנה מנחות פרק י משנה ט:

מצות העומר... מצותו לקצור בלילה, נקצר ביום כשר.

❖ לדעתך, מדוע התוספות אינם מקבלים את שיטת בעל הלכות גדולות?

הרא"ש הכריע בין השיטות:

רא"ש פסחים פרק י סימן מא:

אם שכח ולא ספר בלילה, יספור ביום בלא ברכה.

הקדמה:

עיקר הסיבה לשמה הוציא ה' את ישראל ממצרים, היא כדי שיקבלו את התורה. על כן נצטוונו למנות את הימים שממחרת יום טוב ראשון של פסח עד לחג השבועות, יום נתינת התורה, להראות את הציפייה הגדולה שלנו לקבלת התורה.

שאלה: חייל עסק בפעילות מבצעית במשך כל הלילה ולא

ספר 'ספירת העומר', האם רשאי לספור למחרת בבוקר?

ומה הדין כששכח לספור גם בכל היום שאחריו?

חייל שמסופק אם ספר אתמול 'ספירת העומר', האם יכול להמשיך ולספור בברכה?

א. מקור הדין

ויקרא פרק כג פסוקים ט-יא, טו, טז, כא:

וידבר ה' אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הכהן: והניף את העמר לפני ה' לרצונכם ממחרת השבת וניפנו הכהן... וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה **שבע שבתות תמימות תהיינה:** עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'... וקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו.

חכמים ביארו שה'שבת' האמורה בפסוק אינה אלא יום טוב ראשון של פסח, ולא כפי שסברו הביתוסים (כת מעם ישראל שהאמינה רק בתורה שבכתב):

תלמוד בבלי מנחות דף סה עמוד א, דף סו עמוד א:

תנו רבנן: 'וספרתם לכם ממחרת השבת' - ממחרת יום טוב (הראשון של פסח)...

שהיו בייתוסין אומרים: עצרת (שבועות) אחר השבת (לעולם ביום ראשון בשבוע), ניטפל להם רבן יוחנן בן זכאי ואמר להם: שוטים, מנין לכם? ולא היה אדם אחד שהיה משיבו...

ב. זמן 'ספירת העומר' לכתחילה

תלמוד בבלי מנחות דף סו עמוד א:

(תנו רבנן) 'מיום הביאכם (את עומר...) תספרו'... יכול (אפשר היה לחשוב שפירוש הפסוק) יקצור ויספור ויביא ביום? תלמוד לומר: 'שבע שבתות תמימות' (שבועות שלמים) תהיינה, אימתי אתה מוצא שבע שבתות תמימות? בזמן שאתה מתחיל לימנות מבערב. יכול יקצור ויביא ויספור בלילה? תלמוד לומר: מיום הביאכם, הא כיצד? קצירה וספירה בלילה והבאה ביום.

❖ **מדוע לא מתקיים 'שבע שבתות תמימות' אלא אם מתחיל למנות מבערב?**



והגית בו' - דפי לימוד עצמי לחיילי צה"ל

וכן פסק השולחן ערוך:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תפט סעיף ז:

שכח ולא בירך כל הלילה, יספור ביום בלא ברכה.

ד. השוכח לספור בלילה וביום שאחריו

הראשונים נחלקו בדין מי ששכח לספור בלילה וביום שאחריו. התוספות במנחות הביאו את דעת בעל הלכות גדולות:

תוספות מנחות דף סו עמוד א:

זכר למקדש הוא - ... עוד פסק בהלכות גדולות, שאם הפסיק יום אחד ולא ספר שוב אינו סופר משום דבעיא 'תמימות'.

שיטה שניה עולה מדברי רב סעדיה גאון:

סידור רב סעדיה גאון דיני יום טוב עמוד קנה:

ומי ששכח לברך באחד מלילות העומר - יברך על הלילות הבאים. ואם שכח לברך בלילה הראשון - לא יוכל עוד לברך על העומר בשנה זו מפני שאינו 'תמימות', משום מה שחסר מהתחלתו, ושוב אינו מתחילת 'ממחרת השבת'.

שיטה שלישית הובאה בטור בשם רב האי גאון:

טור אורח חיים סימן תפט סעיף ח:

ורב האי כתב, בין בלילה הראשון בין בשאר לילות אם שכח ולא בירך בו יברך בשאר לילות.

הב"ח מבאר את טעמם של רב סעדיה גאון ורב האי גאון:

בית חדש אורח חיים סימן תפט אות ו:

וטעמו של רב סעדיה גאון, משום דסבירא ליה, דכל ספירות הימים מצוה אחת היא, התחלתה בט' בניסן וגמרה בו' בסיון. הלכך, כשהתחיל לספור בלילה הראשון, שהתחיל במצוה, אף על פי ששכח באחד מן הימים, לית לן בה ומברך בימים שלאחריו, שאינו רק שגומר המצוה שהתחיל בה. אבל אם שכח בלילה הראשון, שוב לא יתחיל לברך עוד, כי אין זה מצות הספירה להתחיל בי' בניסן או ביום אחר, ומאחר שעבר זמן ההתחלה בטלה ממנו המצוה לגמרי. וטעמו של רבינו האי, משום דכל לילה ולילה מצוה בפני עצמה היא.

❖ מהם שיטות הפוסקים במי ששכח לספור באחד מימי

'ספירת העומר' ומה טעמם?

❖ מהו יסוד המחלוקת בין השיטות?

השולחן ערוך הכריע בין השיטות:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תפט סעיף ח:

אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה.

המשנה ברורה מבאר את פסיקת השולחן ערוך:

משנה ברורה סימן תפט ס"ק לו,לז:

סופר בשאר ימים - כדעת הרבה פוסקים דאין ספירת הימים מעכבין זה את זה וכל יומא ויומא מצוה בפני עצמה היא: **בלא ברכה -** לחוש למאן דאמר דספירת 'שבע שבתות תמימות' בעינן, והא ליכא דהא חסר חד יומא.

❖ הסבר מדוע לגבי עצם הספירה נקט השו"ע שחייב להמשיך

לספור, ואילו לגבי הברכה נקט שאינו מברך?

ה. הטועה בספירה או המסופק האם ספר

המשנה ברורה מביא את דינו של הטועה בספירה:

משנה ברורה סימן תפט ס"ק לה:

אם נודע לו שאתמול טעה במנין וספר ספירה אחרת, דינו כמו שלא ספר כלל.

לעומת זאת, כאשר מסופק אם לא ספר באחד הימים כתב השולחן ערוך שממשיך לספור בברכה:

המשך השולחן ערוך הנ"ל:

אם הוא מסופק אם דילג יום אחד ולא ספר, יספור בשאר ימים בברכה.

המשנה ברורה מבאר את פסיקת השולחן ערוך:

משנה ברורה סימן תפט ס"ק לח:

יספור בשאר ימים בברכה - דאיכא ספק ספיקא: שמא לא דילג כלל, ואם תמצא לומר שדילג, שמא הלכה כאותן פוסקים דכל יום הוא מצוה בפני עצמו.

ו. הלכה למעשה

כך נפסק להלכה בספרנו 'תורת המחנה':

א. לכתחילה יש לספור 'ספירת העומר' לאחר צאת הכוכבים ולאחר תפילת ערבית.

ב. חייל ששכח לספור 'ספירת העומר' בלילה, יספור ביום בלא ברכה, אפילו אם נזכר בבין השמשות, ולאחר מכן ימשיך לספור בשאר הימים בברכה לאחר צאת הכוכבים.

ג. השוכח לספור באחד מהימים (או שטעה ומנה מנין מוטעה), ימשיך לספור בשאר הימים בלא ברכה, ומכל מקום ראוי שיציא בשמיעת הברכה מאחר קודם שיספור.

ד. המסתפק אם לא ספר באחד הימים, ימשיך לספור בשאר הימים בברכה.

'והגית בו'

דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל

יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית

מערכת: סא"ל הרב ישי איתן רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה,

סרן הרב דודי גרינפלד קמ"ד כתיבה, אע"צ הרב חנניה שפרן

כתיבה ועריכה: ט' ר' יצחק ענתבי

הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות: bmlhalacha@gmail.com

